

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

משמעות אבלות החורבן (400-45-0)

יוסף צבי רימון (rimonim613@gmail.com)

1 עזרא פרק ג

(י) ויסדו הבנים אתהיכל ה' ויעמידו הכהנים מלבשים בתצורות והלויים בגראסף במצלתים להלל אתה' עלי ידי דניד מלך ישראל: (יא) ויענו בהלל ובהודת לה' כי טוב בירלעולם חסדו עלי ישראל וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל לה' על הוסד ביתה': (יב) ורבים מהכהנים והלויים וראשי האבות הזקנים אשר ראו אתהבית הראשון בנסדו זה הבית בעיניהם בכים בקול גדול ורבים בתרועה בשמחה להרים קול:

(יג) ואין העם מפירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם כי העם מריעים תרועה גדולה והקול נשמע עד למרחוק: פ

2 חגי פרק ב

(ג) מי בכם הנשאר אשר ראה אתהבית הזה בכבודו הראשון ומה אתם ראים אתו עתה הלא כמהו כאין בעיניכם: (ד) ועתה חזק ורפבל נאסה' וחיזק והושע בדיהוצדק הכהן הגדול וחיזק בלעם הארץ נאסה' ועשו בראני אתכם נאם ה' צבאות: (ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מדהראשון אמר ה' צבאות ובמקום הזה אתן שלום נאם ה' צבאות: פ

3 מכות כד:

שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ור"ע מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו, מקום שכתוב בו: (במדבר א') וזהו הקרב יומת ועבשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק, דכתיב: (ישעיהו ח') ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו, וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני! אלא, תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב: מיכה ג' לכן בגללכם ציון שדה תחרש [ונגו], בזכריה כתיב: (זכריה ח') 'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים', עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה – הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עבשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה – בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא, ניהמתנו! עקיבא, ניהמתנו.

4 איכה, ה', א, יח

זכר ה' מה היה לנו הביטתה וראת את חרפתנו. נחלתנו נהפכה לזרים... על-זה היה דוה לבנו על-אלה חשכו עינינו. על הר-ציון ששמים שועלים הלכו בו.

5 דברי הימים ב פרק כח

(א) בן עשרים שנה אחז במלכו ויש עשרה שנה מלך בירושלם ולא עשה הישר בעיני יקוק כדויד אביו: (ה) וינתנהו יקוק אלחיו ביד מלך ארם ויכו בו וישבו ממנו שביה גדולה ויביאו דרמשק וגם ביד מלך ישראל נתן ויך בו מכה גדולה: ס (ו) ויהרג פקח בן רמליהו ביהודה מאה ועשרים אלף ביום אחד הכל בני חיל בעזבם את יקוק אלחיו אבותם: ז) ויהרג זכרי גבור אפרים את מעשיהו בן המלך ואת עזריקם נגיד הבית ואת אלקנה משנה המלך: ס (ח) וישבו בני ישראל מאחיהם מאתים אלף נשים בנים ובנות וגם שלל רב בזו מהם ויביאו את השלל לשמרון:

(יז) ועוד אדומים באו ויכו ביהודה וישבו שבי: (יח) ופולשתים פשטו בערי השפלה והנגב ליהודה וילכדו את בית שמש ואת אילון ואת הגדרות ואת שוכו ובנותיה ואת תמנה ובנותיה ואת גמזו ואת בנותיה וישבו שם: (יט) כי הכניע יקוק את יהודה בעבור אחז מלך ישראל כי הפריע ביהודה ומעול מעל ביקוק:

6 מלכים ב פרק טז

(ו) בעת ההיא השיב רצין מלך ארם את אילת לארם וינשל את היהודים מאילות וארמים ואדומים באו אילת וישבו שם עד היום הזה: פ

7 מלכים ב פרק טז, ה

(ה) אז יעלה רצין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישראל ירושלים למלחמה ויצרו על אחז ולא יכלו להלחם:

8 ישעיהו פרק ז, ג-ז

(ג) ויאמר יקוק אל ישעיהו צא נא לקראת אחז ושאָר וְשָׂאָר יָשׁוּב בְּנֶדֶךְ אֶל קֶצֶה תַעֲלֶת הַבְּרֵכָה הָעֲלִינָה אֶל מְסַלַת שְׂדֵה כּוּבְסִי: (ד) וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הַשֹּׁמֵר וְהַשֹּׁקֵט אֶל תִּירָא וּלְבַבְךָ אֶל יַרֵךְ מִשְׁנֵי זַנְבוֹת הָאוֹדִים הָעֲשׂוּנִים הָאֵלֶּה בְּחָרֵי אֶף רִצְיִן וְאָרֶם וּבֶן רְמַלְיָהוּ: (ה) יַעַן כִּי יַעַן עָלֶיךָ אָרֶם רָעָה אֶפְרַיִם וּבֶן רְמַלְיָהוּ לֵאמֹר: (ו) נַעֲלֶה בִיהוּדָה וּנְקִיצְנָה וּנְבַקְעָנָה אֵלָינוּ וּנְמַלִּיךְ מֶלֶךְ בְּתוֹכָהּ אֶת בֶּן טַבָּאֵל: (ז) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְקוֹק לֹא תִקּוּם וְלֹא תִהְיֶה:

9 ישעיהו פרק ז:

(יד) לִכֵּן יִתֵּן אֲדֹנָי הוּא לְכֶם אוֹת הַנֶּהָה הָעֲלֵמָה הָרָה וּלְיָלֶדֶת בֶּן וְקִרְיָת שְׁמוֹ עֲמֹנִי אֵל: (טו) חֲמָאָה וּדְבַשׁ יֵאָכַל לְדַעְתּוֹ מֵאוֹס בְּרַע וּבַחֹר בְּטוֹב: (טז) כִּי בְטָרֶם יֵדַע הַנְּעַר מָאֵס בְּרַע וּבַחֹר בְּטוֹב תַּעֲזֹב הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֵתָּה קֶץ מִפְּנֵי שְׁנֵי מַלְכֵיהָ:

10 ישעיהו פרק ח:

(א) ויאמר ה' אלי קח לך גליון גדול וכתב עליו בחרט אנוש למהר שלל חש בז: (ב) ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריהו בן יברכיהו: (ג) ואקרב אל הנביאה ותהר ותלד בן ויאמר ה' אלי קרא שמו מהר שלל חש בז: (ד) כי בטרם ידע הנער קרא אבי ואמי ישא את חיל דמשק ואת שלל שמרון לפני מלך אשור: ס

11 מלכים ב פרק טז, ז-ז

(ז) וישלח אחז מלאכים אל תגלת פלסר מלך אשור לאמר עבדך ובנך אני עלה והושעני מבפך מלך ארם ומבפך מלך ישראל הקומים עלי: (ח) ויקח אחז את הכסף ואת הזהב הנמצא בית יקוק ובאצרות בית המלך וישלח למלך אשור שחד: (ט) וישמע אליו מלך אשור ויעל מלך אשור אל דמשק ויתפשח ויגלה קיריה ואת רצין המית:

12 מלכים ב פרק טז, י-י

(י) וילך המלך אחז לקראת תגלת פלאסר מלך אשור דומשק וירא את המזבח אשר בדרמשק וישלח המלך אחז אל אוריה הכהן את דמות המזבח ואת תבניתו לכל מעשהו: (יא) ויבן אוריה הכהן את המזבח ככל אשר שלח המלך אחז מדרמשק בן עשה אוריה הכהן עד בוא המלך אחז מדרמשק: (יב) ויבא המלך מדרמשק וירא המלך את המזבח ויקרב המלך על המזבח ויעל עליו: (יג) ויקטר את עלתו ואת מנחתו ויסף את נסכו ויזרק את דם השלמים אשר לו על המזבח: (יד) ואת המזבח הנחשת אשר לפני יקוק ויקרב מאת פני הבית מבין המזבח ומבין בית יקוק ויתן אתו על ירך המזבח צפונה: (טו) ויצוה ויצוה המלך אחז את אוריה הכהן לאמר על המזבח הגדול הקטר את עלת הבקר ואת מנחת הערב ואת עלת המלך ואת מנחתו ואת עלת כל עם הארץ ומנחתם ונספיהם וכל דם עלה וכל דם זבח עליו תזרק ומזבח הנחשת יהיה לי לבקר: (טז) ויעש אוריה הכהן ככל אשר צוה המלך אחז: (יז) ויקצץ המלך אחז את המסגרות המכונות ויסר מעליהם ואת את הכיר ואת הים הורד מעל הבקר הנחשת אשר תחתיה ויתן אתו על מרצפת אבנים:

13 קדמוניות היהודים (ט', 257):

"נראה היה שמעדיף הוא לכבד את כל האלים, מאשר את אלוהי אבותיו... סגר את בית המקדש, ואסר להקריב את הקרבנות המקובלים..."

14 מיכה (פרק ג):

(יא) ראשיה בשחר ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו ועל ה' ישענו לאמר הלווא ה' בקרבנו לא תבוא עלינו רעה: (יב) לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין תהיה והר הבית לבמות יער:

15 תוס' שם (ד"ה באוריה):

באוריה כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש - וקשה דהא בכל המקרא לא מצינו פסוק זה מנבואתו של אוריה כי אם בנבואתו של מיכה המורשתי ויש לומר דסמיך אהא דאיתא בספר ירמיה (לח) שנתנבא ירמיה על פורענות ונתקבצו הכהנים והנביאים להרגו מפני שהיה מדבר פורענות ואמרו להם השרים אין אנו מסכימין שהרי מיכה דיבר מפורענות ולא נהרג וגם אוריה וגו' משמע שדבר אוריה כמו מיכה ומה פורענות דבר מיכה הוא קרא זה והוי כמו שדבר אוריה.

16 ירמיהו כ"ו:

- (א) בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה מאת ה' לאמר:
(ב) כה אמר ה' עמד בחצר בית ה' ודברת על כל ערי יהודה הבאים להשתחות בית ה' את כל הדברים אשר צויתוך לדבר אליהם אל תגרע דבר:
(ג) אולי ישמעו וישבו איש מדרכו הרעה ונחמתי אל הרעה אשר אנכי חשב לעשות להם מפני רע מעלליהם:
(ח) ויהי ככלות ירמיהו לדבר את כל אשר צוה ה' לדבר אל כל העם ויתפשו אתו הכהנים והנבאים וכל העם לאמר מות תמות:
(ט) מדוע נבית בשם ה' לאמר בשל ה' יהיה הבית הזה והעיר הזאת תחרב מאין יושב ויקהל כל העם אל ירמיהו בבית ה':
(יב) ויאמר ירמיהו אל כל השרים ואל כל העם לאמר ה' שלחני להנבא אל הבית הזה ואל העיר הזאת את כל הדברים אשר שמעתם:
(יג) ועתה היטיבו דרכיכם ומעלליכם ושמעו בקול ה' אלהיכם וינחם ה' אל הרעה אשר דבר עליכם:
(יד) ואני הנני בידכם עשו לי כטוב וכישר בעיניכם:
(יז) ויקמו אנשים מזקני הארץ ויאמרו אל כל קהל העם לאמר:
(יח) מיכיה מיכה המורשתי היה נבא בימי חזקיהו מלך יהודה ויאמר אל כל עם יהודה לאמר כה אמר ה' צבאות ציון שדה תחרש וירושלים עיים תהיה וחר הבית לבמות יער:
(יט) ההמת המתהו חזקיהו מלך יהודה וכל יהודה וכל יהודה הלא ירא את ה' ויחל את פני ה' וינחם ה' אל הרעה אשר דבר עליהם ואנחנו עשים רעה גדולה על נפשותינו:
(כ) וגם איש היה מתנבא בשם ה' אוריהו בן שמעיהו מקרית הערים וינבא על העיר הזאת ועל הארץ הזאת ככל דברי ירמיהו:
(כא) וישמע המלך יהויקים וכל גבוריו וכל השרים את דבריו ויבקש המלך המיתו וישמע אוריהו וירא ויברח ויבא מצרים:
(כב) וישלח המלך יהויקים אנשים מצרים את אלנתן בן עכבור ואנשים אתו אל מצרים:
(כג) ויציאו את אוריהו ממצרים ויבאחו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלף את נבלתו אל קברי בני העם:
(כד) אך יד אחיקם בן שפן היתה את ירמיהו לבלתי תת אתו ביד העם להמיתו: פ

17 זכריה פרק א:

- (א) בחדש השמיני בשנת שתים לדרגוש היה דבר יקוק אל זכריה בן ברכיה בן עדו הנביא לאמר:
(ז) לכן כה אמר יקוק שבתתי לירושלם ברחמים בייתי יבנה בה נאם יקוק צבאות וקו ינטה על ירושלם:
זכריה פרק ב
(יד) רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאם יקוק:
זכריה פרק ג
(א) ויראני את יהושע הפהן הגדול עמד לפני מלאך יקוק והשטן עמד על ימינו לשטנו:
(ח) שמע נא יהושע הפהן הגדול אתה ורעיך הישבים לפניך כי אנשי מופת המה כי הנני מביא את עבדי צמח:
זכריה פרק ד
(א) וישב המלאך הדבר בי ויעירני כאיש אשר יעור משנתו:
ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה גרתייה עליה שבעה ושבעה מוצקות לגרות אשר על ראשה:
(ט) ידי זרבבל יסדו הבית הזה וידיו תבצענה וידעת כי יקוק צבאות שלחני אליכם:

18 עזרא (ו, יד):

(יד) וישבי יהודיא בנין ומצלחין בנבואת חגי נביה וזכריה בר עדוא.

19 נחמיה פרק יב

- (א) ואלה הכהנים והלויים אשר עלו עם זרבבל בן שאלתיאל וישוע שריה ירמיה עזרא:
(ז) לעדיא לעדוא זכריה לגנתון משלם:

20 זבחים טב.

אמר רבה בר רב הנה א"ר יוחנן: שלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה, אחד שהעיד להם על המזבח, ואחד שהעיד להם על מקום המזבח, ואחד שהעיד להם שמקריבין אף על פי שאין בית.

21 זכריה ח, א-ח

וַיְהִי דְבַר ה' צֶבֶב-אוֹת לְאָמֵר. כֹּה אָמַר ה' צֶבֶב-אוֹת קִנְיָתִי לְצִיּוֹן קִנְיָה גְדוֹלָה וְחִמָּה גְדוֹלָה קִנְיָתִי לָהּ. כֹּה אָמַר ה' שְׁבַתִּי אֶל צִיּוֹן וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְנִקְרָאָה יְרוּשָׁלַם עִיר הַאֱמֶת וְהָרַח ה' צֶבֶב-אוֹת הָרַח הַקִּדְשׁ. כֹּה אָמַר ה' צֶבֶב-אוֹת עַד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעֲנָתוֹ בְּיָדוֹ מֵרֵב יָמִים. וּרְחֲבוֹת הָעִיר יִמְלְאוּ לְדִים וְיִלְדוֹת מִשְׁתַּקִּים בְּרַחֲבֹתֶיהָ.

22 זכריה ח', יט:

כֹּה אָמַר ה' צֶבֶב-אוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי הֲיִזָּה לְבַיִת יְהוּדָה לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאֱמֶת וְהַשְּׁלוֹם אָהֲבוּ.

23 נצח ישראל, פרק כ"ג

הַתְּבַאֵר לָךְ כִּי חוֹרְבַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא חֲסֵרוֹן הָעוֹלָם לְתַחְתּוֹנִים וְלַעֲלִיוֹנִים, וְלִכְךָ צָרִיךְ שִׁיחִיה הַנְּהַגַת הָאָדָם עַל עֲנִין זֶה כְּפִי שֶׁהוּא עֲנִין הָעוֹלָם, וְיִחִיה נוֹהַג בְּאֲבִילוֹת עַל דְּבַר זֶה...
וְקָאֵמַר (ב"ב ס ע"ב) כֹּל הַמֵּתָאבֵּל עַל יְרוּשָׁלַם זוֹכֵה וְרוֹאֵה בְּנַחֲמָתָהּ. כִּבְרַם אִמְרָנוּ לָךְ שֶׁהַחֲסֵר הוּא שְׂמֵתָהוּהָ וּמִקְבֵּל הוּיָהּ, וְהַדְּבַר שֶׁהוּא שְׁלָם אֵינִי עוֹמֵד לְקַבֵּל הוּיָהּ, כֹּאֲשֶׁר הוּא שְׁלָם קוֹדֵם זֶה, וְאֵיךְ יִתְהוּהוּ. וְדַבֵּר זֶה עֲנִין בְּרוּר מְאוֹד, וְנִתְבַּאֵר גַּם כֵּן בְּחִבּוּר זֶה. וְהַמֵּתָאבֵּל עַל יְרוּשָׁלַם, וְהָרִי הוּא חֲסֵר בְּשִׁבִיל יְרוּשָׁלַם, וּבְשִׁבִיל שְׂמֵתָאבֵּל זוֹכֵה לְרֵאוֹת בְּנַחֲמָתָהּ...

24 באר הגולה, הבאר הרביעי

בְּמִדְרַשׁ ב"ר (פ"ג) יְהִי עֵרֵב אֵינִי כְּתִיב כֹּאֲנִי רַק וְיִהִי עֵרֵב א"ר אֲבָהוּ מִלְּמַד שֶׁהִיָּה בּוֹרָא עוֹלָמוֹת וּמַחְרִיבֵן עַד שֶׁבֵרָא אֶת אֱלֹהֵי אִמְרֵי דִין הַנִּיִּין לִי יִתְהוֹן לֹא הַנִּיִּין לִי א"ר פְּנַחֵס טַעֲמִיהָ דִּר' אֲבָהוּ וִירָא אֲלֵקִים אֶת כֹּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאוֹד דִּין הַנִּיִּין לֹא יִתְהוֹן לֹא הַנִּיִּין לֹא ע"כ. וְהַמִּדְרַשׁ זֶה הוּא לְקִצַּת בְּנֵי אָדָם בְּתַכְלִית הַרִיחֻק, שִׁיחִיה בּוֹרָא וְרֵאֵה הָעוֹלָם שֶׁאֵינִי טוֹב וּמַחְרִיב אוֹתוֹ וִיבֵרָא אַחֵר, אִף לְאוֹמֵן בְּשֵׁר וְדָם אֵינִי רְאוּי דְבַר כֹּזֵה, כ"ש בְּבוֹרָא עוֹלָם אֲשֶׁר לֹא יִיעֵף וְלֹא יִיגַע וְאֵינֵנוּ בֵּן אָדָם וְיִתְנַחֵם אֵיךְ אֲפֻשֶׁר לֹמַר כֹּזֵה. אֲבָל בְּנֵי אָדָם לֹא יִרְדּוּ לְפָנִימִית הַמֵּאֵמֵר זֶה וְלֹא עֹמְדוֹ בְּסוּדוֹ...
וּבְבִרְיַת הָעוֹלָם כֹּאֲשֶׁר הָעוֹלָם זֶה נִבְרָא בְּמַעֲלָה הָעֲלִיוֹנָה בּוֹדָאֵי יֵשׁ קוֹדֵם אֲשֶׁר הוּא אֵינּוּ כֹל כֵּךְ בְּמַעֲלָה. וְעַל זֶה אָמַר שֶׁהִי בּוֹנֵה עוֹלָמוֹת וּמַחְרִיבֵן, וְר"ל כִּי מַעֲלַת הָעוֹלָם זֶה וּמְדִרִיגָתוֹ הִי מַחְרִיב וּמְבַטֵּל אֶת אֲשֶׁר הוּא פְּחוֹת מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ אֲשֶׁר הוּא קוֹדֵם בְּמִצִּיאוֹת, וּבְבִרְיַת עוֹלָם זֶה הִי בּוֹנֵה עוֹלָמוֹת וּמַחְרִיבֵן וְאִמְרֵי דִין הַנִּיִּין לִי יִתְהוֹן לֹא מִהַנִּיִּין לִי, וְכֹל זֶה נִרְמַז בְּלִשׁוֹן וְיִהִי עֵרֵב. וְהַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עֲמוּקִים מְאוֹד וְאֵינִי לְפָרֵשׁ יוֹתֵר, רַק כִּי דְבָרֵי חֲכָמִים הֵם חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה וְאֵי אֲפֻשֶׁר לְפָרֵשׁ:

25 ליקוטי מוהר"ן ר"נ:

בְּשִׁעָה שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אֶת בְּנֵי שְׁהוֹן שְׁרוּיִין בְּצַעַר בֵּין הָעַכְפּוּרִים מוֹרִיד שְׁנֵי דְמָעוֹת לֵים הַגְּדוֹל וְקוֹלוֹ נִשְׁמַע מְסוּף עוֹלָם וְעַד סוּפוֹ...
וְזֶה בְּחִינַת דְמָעוֹת שְׁבוּכִין בְּעַת הַצַּעַר
כִּי מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְסוּרִים וְצַעַר
עַל כֵּן הוּא צָרִיךְ לְבְּחִינַת הַשְּׁגָחָה, כְּדִי שִׁיחִיה לֹא יִשׁוּעָה כְּנ"ל
וְעַל כֵּן מוֹרִידִין דְמָעוֹת
כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ עַל יָדָם חֲלָקֵי הַשְּׁגָחָה וְהָרֵאוֹת
כִּי הַשְּׁגָחָה וְהָרֵאוֹת. נִמְשָׁךְ לְתוֹךְ הַדְמָעוֹת
בְּבְחִינַת "וְשָׁבוּ הָעֵבִים אַחֵר הַגִּשְׁם" זֶה הָרֵאוֹת שֶׁהוֹלֵךְ אַחֵר הַבְּכִי
הֵינּוּ שֶׁהֵם מְחַסְרִים הָרֵאוֹת וְנוֹטְלִים חֲלָק מִהָרֵאוֹת
נִמְצָא שֶׁהָרֵאוֹת נִמְשָׁךְ לְתוֹךְ הַדְמָעוֹת כְּנ"ל

26 שפת אמת, שמות, שקלים תרמ"ד:

איתא בגמ' כשם משנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה. פרשנו כפי מה שממעטין בשמחה באב. כך מרבין בשמחה באדר כדכתיב שישו אתה משוש כל המתאבלים וכתיב נהפך לאבל מחולינו. פרשנו כי מה שהיו יכולין להשיג בזמן המקדש בכח השמחה. משיגין עתה ע"י אבילות... וגם עתה שאין לנו בפועל עבודת ביהמ"ק אבל הרצון והתשוקה צריכין למצוא גם עתה...

"שכל השמחה הוא מבית המקדש שהשמחה במעונו. ובזמן המקדש השמחה ה' בשלימות. ועתה זוכין אל השמחה ע"י האבילות של בית המקדש" (שפת אמת פרשת כי תבא תרנ"ג).

27 הרב חרל"פ, ממעיני הישועה, א, א:

ערכה של הצפיה לישועה הוא יותר עליון מהערך של גילוי הישועה עצמה, שכן הישועה היא בלתי סופית, ולעולם לא יגיעו אל קצה, כי כל גילוי ישועה אינו אלא חלק של הישועה, אולם, הצפיה לישועה כוללת את כל האור האין סופי של הישועה... הצפייה לישועה איננה רק על העתיד אלא גם בהווה... ומפני זה הקץ האחרון נעלם זמנו, למען יצפו ויחכו אליו בכל שעה, וזהו עניין חבלי גאולה, חבלי משיח, מלשון חבלים המושכים... לזאת, גם זה בכלל הצפייה לישועה, להכיר ולהאמין כי ראויים המה ישראל להיגאל בכל שעה ושעה, שאף אם רבים הם הליקויים מצד החוץ, טהורים ונקיים הם מצד הפנים.

28 שו"ע בסימן א' (ג):

ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש.

29 נצח ישראל, פ"ג:

לכך על האדם להתאבל על חורבן ביהמ"ק, ויהיה מתאונן ומקונן על חורבנו ויתפלל שיחזור ויבנה ביהמ"ק וכאשר אין האדם עושה דבר זה כאילו הוא סיבה לחורבנו. ובירושלמי: הראשונים העבירו את התקרה והאחרונים פעפעו אותו וכל כך למה: שלא עשו תשובה. וביאור זה: כי הראשונים אשר בשביל חטאם נחרב הבית אין זה רק העברת התקרה, אבל האחרונים שלא עשו תשובה אין זה אלא עקירת השורש. והטעם: כי האחרונים אשר ראו לפנייהם חורבן הבית ואין עושים תשובה להחזיר את הבית, אין זה כי אם שאינם חפצים בבית, מאחר שיש לפנייהם במוחש חסרון הבית ואינם עושים תשובה להחזירו.

30 ברכי יוסף, תקנ"ט ס"ק ז:

בשם כתבי האר"י ז"ל, כי במנחה בט"ב נולד משיח ששמו מנחם. מזה הטעם לא מיחו חכמים על רבות בנות שאחר חצות מתעסקות בכל כוחן לכבד הבית ולתקן המטות... וזה מנהג קדום לנשים... וחיזקו חכמים ידיהם לקבוע אמונת הגאולה.

31 ישועות יעקב או"ח, תק"ס ס"ק ב

מה שאנו מתאבלין כל כך על חרבן בית מקדשנו, אף שהיא אבילות ישנה, וזה זמן רב שנחרב ועדיין לבנו דוה, זה לאות על שיש תקוה לאחרינתנו. דומה לזה שאמרו 'המת משתכח מן הלב ואין החי משתכח מן הלב', ולאשר כי הדבר עומד לחזור לקדמותו, בגלל כן הלב מתאבל תמיד.

גדול יהיה כבוד הבית האחרון?

32 בנא בתרא ג.

דכתיב: גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון – רב ושמואל, ואמרי לה ר' יוחנן ור"א, חד אמר: בבנין, וחד אמר: בשנים. ואיתא להא ואיתא להא.

33 בנא בתרא ד.

אמרי: מי שלא ראה בנין הורדוס, לא ראה בנין נאה [מימיו]. במאי בנייה? אמר רבה: באבני שישא ומרמרא. איכא דאמרי: באבני כוחלא, שישא ומרמרא. אפיק שפה ועייל שפה, כי היכי דנקביל סידא.

34 יומא כא:

המשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני, ואלו הן: ארון וכפורת וכרובים, אש, ושכינה, ורוח הקודש, ואורים ותומים.

35 שו"ת הרשב"א חלק ד סימן קפז

ללמד את בני יהודה להשיב אמרים אמרי אמת וכתוב יושר... כי דבר בתוך העדה ביום הקהל אחד מחכמי האומות ישמעאלים...

חזר ובא עלי מצד אחר ואמר הנה הכתוב אומר שאין בית אחר הבית השני שכן כתוב גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון. הנה שקראו אחרון ואם יש אחר לאחריו לא יקרא לזה אחרון.

אמרתי לא קראו אחרון אלא בהצטרף אל הראשון. וכמוהו וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים. הנה קראה ללאה וילדיה אחרונים אף על פי שרחל ויוסף אחרונים להם אלא שקראם אחרונים בהצטרף אל השפחות וילדיהן.

אמר זה בדיבור בני אדם שאינם יודעים ולא בידם האיחור. אבל בדברי הנביא שיודע האמת לא יבא. אמרתי יבא אפילו במה שיאמר לנביא מפי הגבורה. שכן כתוב במה שאמר הוא יתעלה למשה והיה אם לא יאמינו ולא ישמעו לקול האות הראשון והאמינו לקול האות האחרון. והיה אם לא יאמינו גם לשני האותות האלה ולקחת גם ממימי היאור. הנה שקרא לאות השני אחרון אף על פי שבא אות המים.

36 זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כח עמוד א

גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון דקדמא אתבני על ידא דבר נש והאי על ידא דקודשא בריך הוא...

37 מלבי"ם ביאור המילות חגי פרק ב

(ט) כבוד הבית הזה האחרון. עי' בפ"י, ויל"פ שתואר האחרון מוסב על שם כבוד, לא על הבית, ר"ל הכבוד האחרון שלה בית הזה יהיה גדול מן הכבוד הראשון, כי שם בית חל עליו אף בחורבנו, שמצייר אותו כאילו הוא עומד, כי הבית השני היא התחלה לבית השלישי וקדושתו לא בטלה אף שנחרב בינתים, ור"ל הכבוד שיהיה לבית הזה באחרונה יהיה גדול מכבוד שהיה לו בראשונה, ולפ"ז הוא יעוד עתידי על אחרית הימים:

38 הרב קוק, מאורות הראיה עמ' רלז:

מבנין הבית השני יצאה אורה לאומות העולם יותר מאשר מהבית הראשון, ועל זה נרמז: 'גדול יהיה כבוד הבית האחרון', שזהו ביחש לתקון אומות העולם. והנה נקבע שיהיו ישראל בגלות כדי לתקן את אומות העולם, כמו שכתוב בספר באר הגולה, וכל זה היה מפני שלא נתגדלה כל-כך זכותן של ישראל עד שיהיו ראויין אומות העולם להדחות לגמרי, על כן מתעכבת הישועה עד שיהיו גם-כן המובחרים שבאומות העולם ראויין. וזהו שנרמז במה שנמסרה אסתר תחת יד ערל, ועל ידה ניצל גם הוא, וגם היתה תשועה לאומות העולם, כי על-ידי כורש שיצא ממנה נבנה הבית, ועל ידו היה אור לאומות העולם באור דעות טהורות הכלולות בתורה הקדושה.

39 יחזקאל פרק יא

(כג) ויעל כבוד יקוק מעל תוך העיר ויעמד על הקר אשר מקדם לעיר:

40 ראש השנה לא.

אמר רב יהודה בר אידי אמר רבי יוחנן: עשר מסעות נסעה שכינה...